

Historia fizyki jądrowej w Polsce

Krzysztof Rusek

Korzystałem z publikacji „Fizycy wspominają” wydanej przez PAU w 2014 roku. Profesorowi Jerzemu Dudkowi bardzo dziękuję za pomoc w uporządkowaniu chronologii zdarzeń .

lata 30-te

Dwa aktywne ośrodki: Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie

Prof. Leonard Sosnowski wspomina: *„Po zrobieniu pracy magisterskiej uważałem, że trzeba robić doktorat. Poszedłem do Pieńkowskiego z jakimś projektem... Wtedy Pieńkowski powiedział mi - To jest bardzo ciekawe, co Pan mówi, ale czy to jest to, na co nauka czeka? Dzisiaj fizyka to fizyka jądrowa.”*

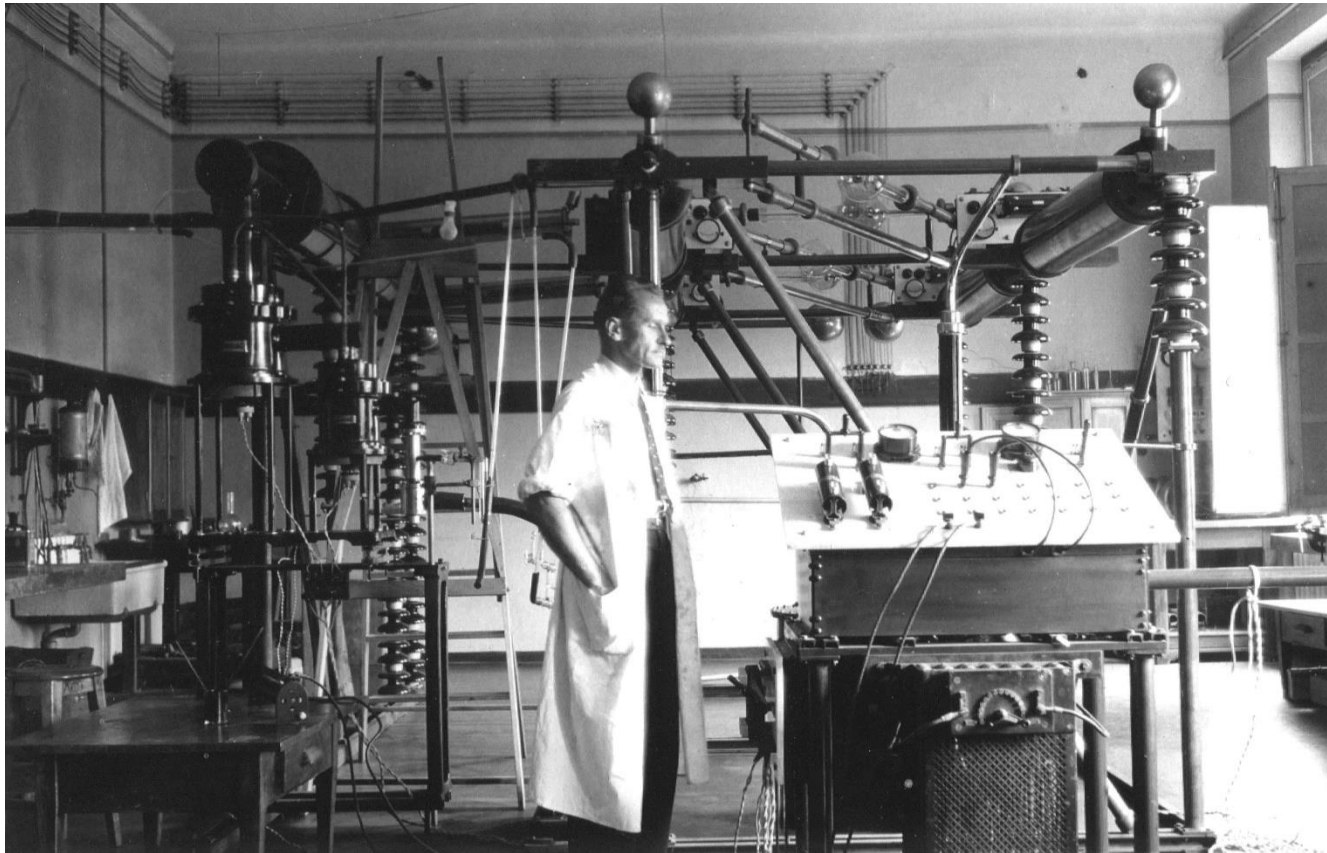
1932, Warszawa, – rektor UW prof. Stefan Pieńkowski wysyła dr A. Sołtana do Pasadeny zaś Leonarda Sosnowskiego do Cambridge, na stypendia.

1934, Wilno, dr hab. H. Niewodniczański jedzie na stypendium do Ernesta Rutherforda

First nuclear physics lab in Poland

A. Sołtan (1937)

deuterons 0.4 MeV, $i = 200 \mu\text{A}$

Memorial of Profs. Soltan and Pienkowski

UNIwersytet JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
w WARSZAWIE.

Dnia .....

ZAKŁAD FIZYKI DOŚWIADCZALNEJ
WARSZAWA, UL. HOŻA Nr 69.
TELEFON 8-51-39, 8-39-69.

Uwagi o konieczności budowy cyklotronu w Polsce

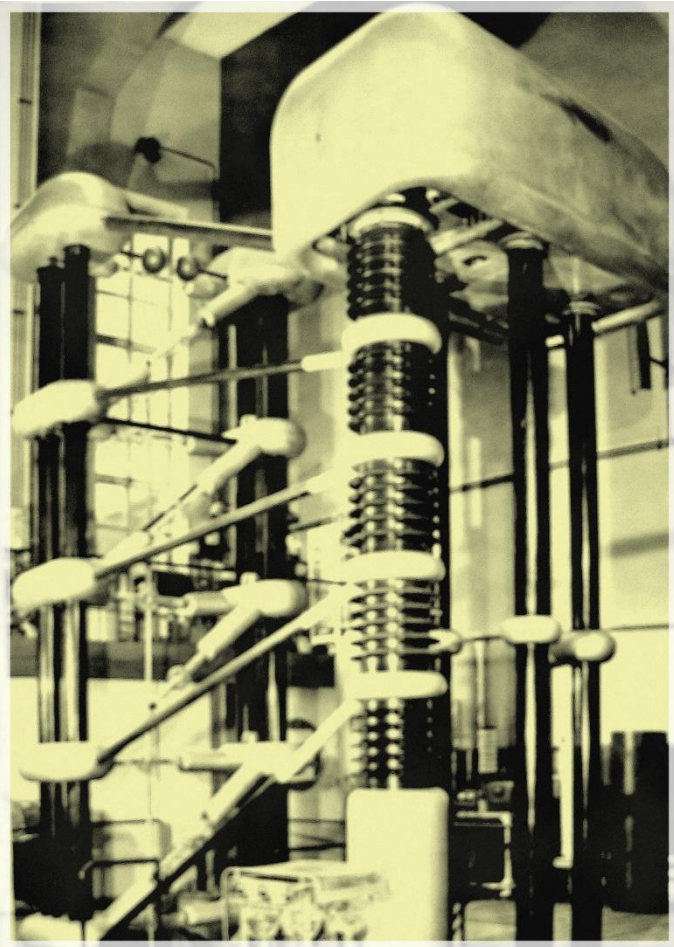
W związku z rozwojem badań fizyki jądrowej, prowadzonej w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie i wagą tego kierunku badań nie tylko dla fizyki, ale dla innych nauk, z biologicznymi włącznie, konieczne jest, aby ten zakład był on podtrzymany, a nawet silnie rozwinięty.

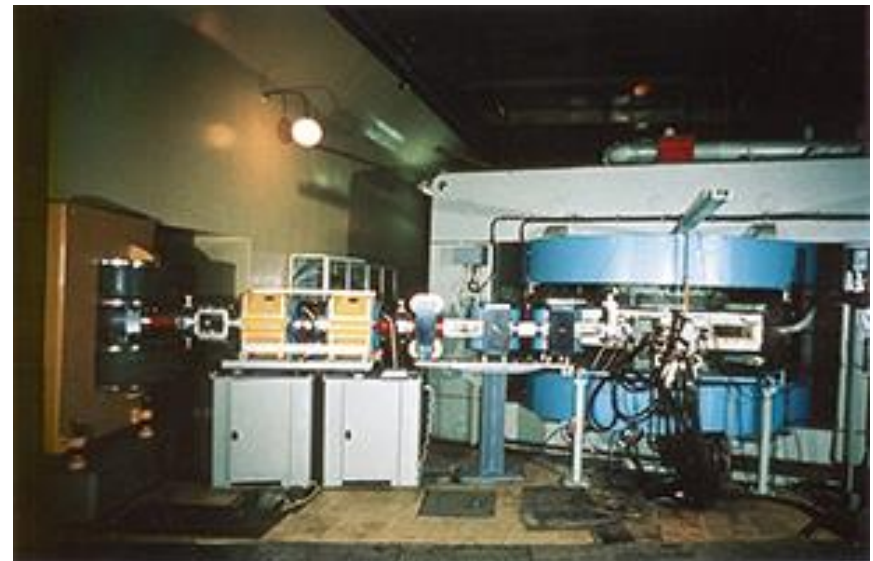
„Gdyby wojna nie pokrzyżowała planów budowy cyklotronu, jestem pewien, że o 10 lat wcześniej, niż to się stało w rzeczywistości, powstałby na Hożej czołowy ośrodek fizyki jądrowej w Polsce.” Jerzy Pniewski, Wspomnienia

lata 50-te

**Warszawa, A. Sołtan, akcelerator
kaskadowy, 1 MV, deuterony,
1950**

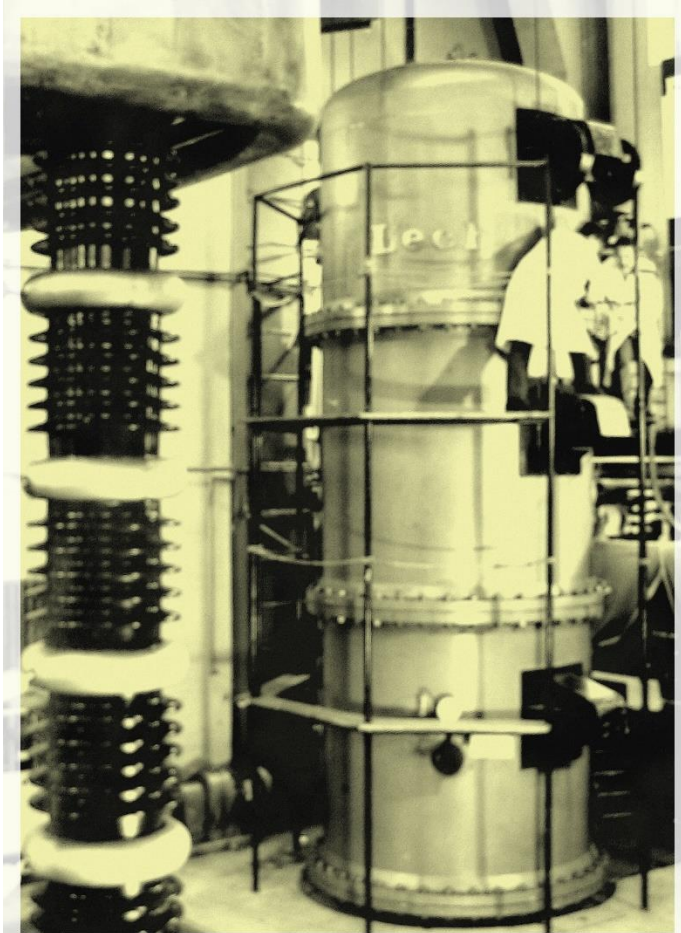

**Kraków, H.
Niewodniczański, cyklotron
U-120, deuterony, cz. alfa,
1958**

lata 60-te

**Warszawa, 1961, VdG (Jaskóła,
Marcinkowski, Bobrowski), 3 MV,
p,d,³He,⁴He
- reakcje wywołane przez neutrony i
cząstki naładowane**

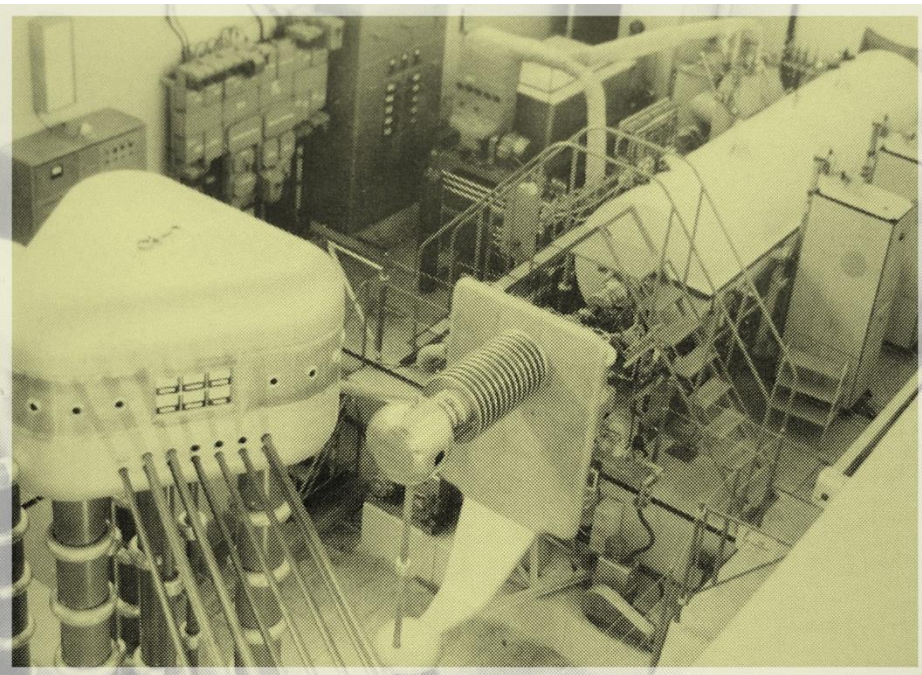

**Kraków, (Budzanowski,
Grotowski, Strzałkowski)
reakcje jądrowe wywołane
przez cząstki alfa z
cyklotronu U-120**

lata 70-te

**Świerk, 1970, akcelerator Andrzej,
10 MeV, p,**

**Dubna, przygotowania do zakupu
cyklotronu U-200**

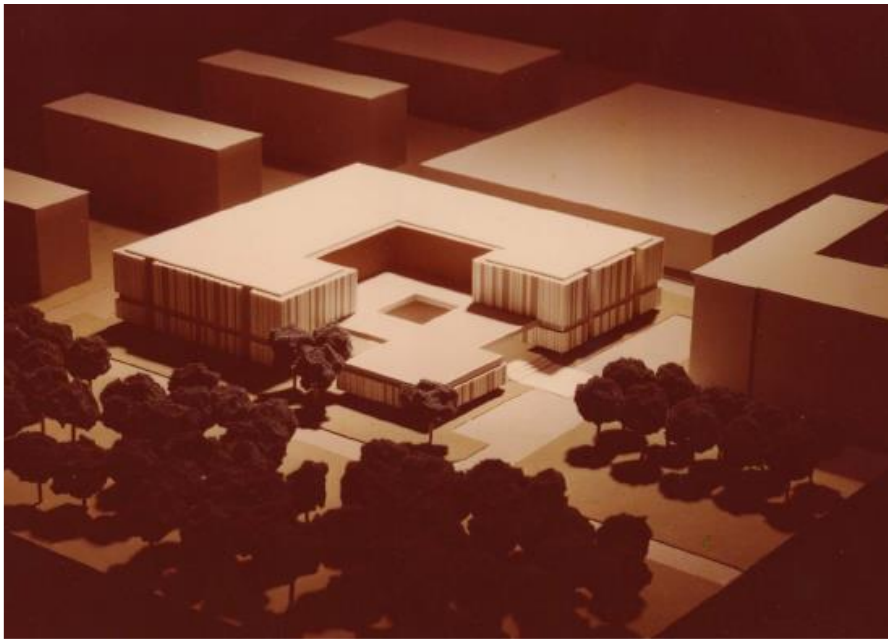

Photo 2. Polish team in Dubna, 1974.

(from the left Józef Sura, Pokrowski from Dubna, Sławek Chojnacki, Wiesław Perkowski, Alfiejew from Dubna, Maciej Kowalski)

lata 80-te

**Warszawa, budowa ŚLCJ i
cyklotronu U-200P**

lata 90-te

Warszawa, 1994, ŚLCJ rozpoczyna działalność

Kraków, 1995, zamknięcie U-120

Wiek XXI

**Kraków, 2015, otwarcie
Centrum Cyklotronowego
Bronowice**

Dziś: Cyklotrony

U-200P w Warszawie

- typ dubnieński (wiązka od 1993)
- średnica 200 cm; $K_{\max}=160$
- wiązki: od He (internal) do Ar; nowe: Mg, Ni
- energii: 2 – 10 MeV/nucl.
- 2 ECR - źródła jonów:
  - 10 GHz
  - 14 GHz from Pantechnic

Proteus C-235 w Krakowie

- IBA (wiązka od 2012)
- protony
- energia: 70 – 230 MeV,
- dokładność energii: $\Delta E/E < 0.7\%$
- natężenie wiązki: 0.1 nA - 500 nA
- szybka zmiana energii (sekundy);
- szybka zmiana intensywności (sekundy)